

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. Vtrùm Causa respiciat effectum in communi, an in particulari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

tant tam facile hoc defendere, quam in omni-
potentiâ. Hæc hic sufficiat tetigisse, fufius Deo
dante in Theologiâ. Sed vix est in hoc puncto
quod dicatur fufius, tota enim summa rei tacta
est duobus verbis.

SECTIO III.

*Utrum Causa respiciat effectum in com-
muni, an in particulari.*

21 INQUIRIMVS, vtrum respectus transcenden-
talis, quem diximus dari in causâ respectu ef-
fectum, sit ad illos in particulari: id est, vtrum
ignis v. g. respiciat hunc numero calorem, quem
potest producere, ita vt si hic esset impossibilis,
esset etiam impossibilis ignis; an verò solum
respiciat calorem in communi, ideoque non depen-
deat à possibilitate huius vel illius in particulari.
Quæ difficultas est etiam communis potentiis res-
pectu suorum actuum, v. g. potentia visiva res-
pectu visionum, tactui respectu sensationum,
intellectui respectu cognitionum, & voluntati
respectu amoris. An autem de eisdem potentiis
respectu obiectorum sit eadem ratio, dicetur
infra.

22 Nonnulli recentiores opinantur, respectum
causæ & potentia solum esse ad effectum & ob-
iectum in communi, v. g. respectum potentia
visiva solum esse ad colorem vt sic, non verò ad
albedinem & nigredinem in particulari: vnde
etsi esset impossibilis albedo, dummodò possibi-
lis esset aliquis color, maneret (inquiunt) eadem
numero potentia visiva quæ modò est, quia hæc
solum respicit coloratum, quod etiam tunc respi-
ceret, etiam si esset impossibilis albedo. Quam
doctrinam applicant omnipotentia Dei in ordi-
ne ad creaturas, vt non respiciat hanc vel illam
determinatè, sed creaturam vt sic, seu id quod
non implicat contradictionem in communi, siue
hoc siue illud sit. Confundunt hi obiectum &
effectum: & licet de vtriusque non sit eadem ra-
tio, ad punctum tamen præsens eadem est; sup-
ponitur enim nunc, potentiam respicere essentia-
liter & pendere à possibilitate sui obiecti saltem
in communi, sicut à possibilitate effectus.

23 Præquam hanc opinionem absolute impu-
gnem, ostendo horum in consequentiam: aiunt
enim, si deficeret omne coloratum, tunc non
mansuram hanc eandem potentiam visivam,
mansuram tamen, etiam si omnes colores repu-
gnarent, vnico tantum excepto; deinde omni-
potentiam Dei destructum iri, casu quo nulla
creatura esset possibilis, mansuram tamen eam-
dem numero quæ iam est, si vel sola formica es-
set possibilis, licet homo, Angelus, ceteraque en-
tia repugnarent; quæ duo nequaquam inter se
coherent, quod sic euidenter probo. Per te ideo
Deus, etiam deficiente possibilitate Petri, manet
idem, quia semper manet cum virtute ad produ-
cendum, quæ non implicat contradictionem, ad
quod per accidens se habet, Petrum vel Paulum
in particulari implicare contradictionem, quia
hoc non tollit à Deo virtutem productivam eo-
rum, quæ non implicat: atqui etiam si essent im-
possibiles omnes creaturæ, adhuc Deus maneret
cum virtute ad producendum id quod non im-

plicat, quæ virtus potest per hanc conditiona-
lem explicari: quod si essent possibiles creaturæ,
posset à Deo produci, & tunc Deus differret à
creaturâ, quia hæc non habet virtutem etiam
conditionalem, vt posset producere ea quæ non
implicarent contradictionem. Deus verò habet
talem virtutem, sicuti à te in simili de Petro in
particulari docetur, scilicet Deum habere essen-
tialiter hoc, vt si Petrus non implicet contradi-
ctionem, possit eum producere: quod verò ab-
solutè implicet vel non, hoc (inquis) est per ac-
cidents respectu Dei; ergo, si semel admittatur,
omnipotentiam Dei non pendere à possibilitate
huius creaturæ in particulari, etiam dicendum
est, non pendere à possibilitate vllius. Vnde con-
sequentius hac in re locutus est P. Vasquez, qui
non solum Deum dixit esse independentem à
possibilitate huius vel illius in particulari, sed et-
iam à possibilitate omnium. Idem est dicendum
in omnibus potentiis, casu quo non respiciant
obiecta in particulari, sed in communi: nam
sicut posset manere in eorum sententiâ hæc po-
tentia, quæ est modò cognoscitiua Petri, etiam si
esset Petrus impossibilis, posset inquam manere
non in ratione potentia cognoscitiua Petri, sed
in ratione entitatis; ita similiter posset manere,
etiam si omnia obiecta essent impossibilia, non
quidem tunc in ratione potentia cognoscitiua
absolutè illorum, sed in ratione entitatis; ergo
idem, quod dicitur de potentia in ordine ad
vnum obiectum in particulari, scilicet esse inde-
pendentem ab illo, dici debet in ordine ad om-
nia obiecta collectiue.

Absolute autem sic impugno eam opinionem
cum Hurtado, qui eam efficaciter reiecit, ex quo
breuiter vnum vel alterum accipiam argumen-
tum. Addam etiam & speciale. Primum, quia res-
pectus realis, seu relatio realis nequit esse nisi
ad terminum realem, vt omnes fatentur; sed co-
loratum vt sic, abstractum à coloratis particula-
ribus, nihil est reale, ergo ad illud non potest esse
respectus realis in potentia visiva. Confirmo ar-
gumentum ex dictis à nobis Disputatione vi.
Logica à num. 13. vbi ostendimus, hominem vt
sic, & coloratum vt sic, &c. ex parte obiecti esse
formalissimè omnes homines in particulari col-
lectiue sumptos, licet ex parte actus intellectus
includant confusionem, quæ omnia colorata à
me cognoscuntur sine distinctione. At potentia
visiva non respicit actum confusum, quo omnia
colorata à me præcinduntur, quia hunc actum
non potest visus videre, nec de illo est sollicitus;
ergo solum respicit obiectum huius actus con-
fusi. Sed hoc obiectum (vt dictum est) solum
sunt omnes colores in particulari, ergo hi sunt
immediatus terminus potentia visiva; ergo hæc
respicit essentialiter non aliquam rationem ab-
tractam coloris, sed omnes colores in particulari,
non secus ac ex parte obiecti actus, quo dico ho-
mo, respicit Petrum, Paulum, & Franciscum, &c.
non minus quàm si dicerem, Petrus, Paulus, &
Franciscus, cum hac solâ differentia, quod per
primum actum hi cognoscuntur confusè, per se-
cundum verò clarè, quæ differentia non se tenet
ex parte obiecti, sed ex parte actus; ergo dum di-
citur, potentia visiva respondere ex parte ob-
iecti coloratum vt sic, idem est ac si diceretur, ei
respondere albedinem, nigredinem, &c. quæ
for-

formaliter ex parte obiecti constituunt colorem ut sic.

Quod dicitur de speciebus coloris in ordine ad colorem ut sic idem dicendum est de indiuiduis albedinis v. g. & nigredinis, in ordine ad albedinem & nigredinem ut sic: quia sicut color ut sic, sunt omnes species coloris, ita albedo ut sic sunt omnia indiuidua albedinis. Hinc infero, quocumque obiecto in particulari deficiente non permanfuram eandem potentiam quā modò est, quia non maneret idem respectus, quia nec idem terminus; sicut in actibus intellectus non potest idem actus numero, qui semel attingit ex parte obiecti Petrum, Franciscum, Ioannem, non semper illos attingere. Vnde in omnium sententiā actus, quo tantum cognoscerem Petrum & Franciscum, necessario futurus esset diuersus ab eo, quo omnes tres simul attingerem; ergo similiter respectus attingens de facto ex parte obiecti hunc & illum & illum colorem, non potest non semper illos attingere; & quocumque deficiente deficeret necessario hic respectus. Ne verò tam certā opinionis veritatem adhuc ex vnica nostrā sententiā, præcisiones obiectiuas negante, etsi satis euidenti, dependere putes; eam secundò sic probaui olim, quod argumentum bene postea ab aliis approbatum & ampliùs confirmatum est.

28 Do enim his Auctoribus, coloratum ut sic, ex parte obiecti esse aliquam abstractam formalitatem ab omnibus coloratis in particulari, quā respiciatur à potentiā visuā, adhuc sic argumtor: Eo ipso quòd esset impossibile aliquod coloratum in particulari, esset diuersum illud coloratum ut sic ab eo quod modò est; ergo etiam si potentia respiceret coloratum ut sic abstractum, adhuc penderet essentialiter ab hoc colorato in particulari. Consequentia est euidens. Antecedens probatur, quia coloratum ut sic quod modò est, respicit ut inferiora omnia colorata in particulari, cum quibus petit identificari; ergo diuersum coloratum ut sic esset, quod respiceret plura, ab eo quod respiceret pauciora inferiora. Patet consequentia, quia respectus ad inferiora variatur essentialiter pro varietate ipsorum inferiorum; vnde animal ut sic, etiam si sit quid abstractum ex parte obiecti, adhuc esset diuersum ab eo quod iam est, si non esset possibile nisi præcisè animal rationale, ergo etiam concessis præcisionibus obiectiuis, & totā tuā doctrinā de vnā ratione communi, quā respiciatur à potentiā, teneris concedere, pendere potentiam ab omni colorato in particulari. quocumque ergo modo potentia respiciat suum obiectum, & causa suos effectus, siue in communi, siue in particulari, dicendum est, necessario illam pendere ab omnibus & à quolibet in particulari.

29 In potentiis physicè operatiuis res est clarior, quia licet concedamus, intellectum respicere ens ut sic abstractum, ignis tamen producit calorem v. g. non potest respicere rationem caloris ut sic, quia calor ut sic non est producibilis, etiam si ut sic sit cognoscibilis, potentia autem effectiua respicit suum terminum ut producibilem, ergo in particulari & non in communi. Imò etsi formalitas caloris ut sic esset producibilis sola, adhuc argumentum vrgeret, quia potentia productiua non solum eam formalitatem, sed &

alias omnes potest producere; omnia autem ea respicit essentialiter, quæ essentialiter potest producere (ut per se constat.) Idem est in potentiā visuā, quæ non respicit suum obiectum nisi mediis suis actibus, per nullum autem actum respicit colorem ut sic. Sed per vnum actum albedinem in particulari, qui actus essentialiter pendet ab albedine, & per alium nigredinem, &c. ergo potentia visuā obiectum nihil est aliud nisi aggregatum quoddam omnium obiectorum in particulari. Nec video, quid possit responderi, nisi confundendo vocibus & terminis rem facillimam & certissimam.

A priori Secundò nostra Conclusio roboratur, quia in potentiā visuā, v. g. posse videre albedinem, & hanc in particulari, est aliquid essentialē ipsi potentiā, neque enim habet hanc virtutem per aliquid sibi superadditum; sed hoc deficeret, si esset impossibilis hæc numero albedo, nam tunc non posset esse potentia videndi albedinem, si hæc esset impossibilis; ergo tunc deficeret in potentiā visuā aliquod prædicatum essentialē illi identificatum, ergo deficeret & ipsa potentia, quia non potest aliquid identificatum cum illā deficere, nisi & tota ipsa deficiat; sicut non potest deficere homini rationalitas, quin illi absolute deficiat tota hæc essentia.

Potest Primò responderi, mansuram tunc illam potentiam non in ratione potentiā, sed in ratione entitatis, sicut docetur à pluribus de similitudine, scilicet eam identificari cum solo fundamento, & ablato termino manere non in ratione denominationis similis, sed in ratione entitatis. Sed contrā, quia, ut Disput. xii. Logica à nu. 3. ostendi, eiusmodi distinctio in esse entitatis & in esse denominationis, omnino est chymatica, & destruens totam Philosophiam. Vide quæ ibi contra eam dixi.

Potest Secundò responderi, virtutum causæ esse conditionalem, id est si effectus in se non sit repugnans, ideoque in causā esse absolute potentem, esse denominationem partim intrinsecam ab entitate causæ, extrinsecam partim à possibilitate effectus: non, sicut dicebant Auctores Sectione 2. impugnati, eò quod actio possibilis vel effectus possibilis constituat virtutem physicè operantem; sed quia, licet tota virtus influens & producat sit entitas ipsa ignis, pendet tamen ab extrinsecā conditione, scilicet à possibilitate ipsius effectus, sicut ignis ut proximè potens calefacere dicit approximationem passi, quæ tamen approximatō est pars huius denominationis proximè potentis, ideoque respectu ignis non est adæquatè intrinseca talis denominatio: & sicut deficiente actuali approximatione, immutato igne, perit ea denominatio potentis proximè; ita deficiente possibilitate effectus, immutato etiam ipso igne, perire denominationem absolute potentis, etiam remotè causare colorem. vnde tandem infertur, non pendere causæ entitatem à possibilitate huius effectus in particulari.

Hæc solutio sic explicata non potest efficaci ratione aut experientiā impugnari. Verum iuxta eam non solum non pendebit causa ab hoc effectu numero in particulari, sed nec in communi, nec ab vilo. Vnde etiam si omnis repugnaret effectus, posset manere entitas causæ, quod nec ipsi aduersarij audebunt fateri. Imò hoc modo possent

sent dicere, posse esse intellectum, qui tamen nihil possit intelligere etiam diuinitus; & potentiam visum nullā possibili visione, similiter entitatem vnionis etiam si non esset possibile extremum, quod vniret, esset enim talis ea vnio, vt si extremum esset possibile, illud actu vniret; similiter actualem visionem, sine vilo obiecto vero nec apparenti; & vno verbo, nulla res ita cum aliā connexa poterit assignari, in quā non mihi liceat dicere, illam habere connexionem seu ordinem conditionatum cum alterā, & actu absolute connecti vel non connecti, esse denominationem inadæquatē extrinsecam à possibilitate alterius termini, quæque posset deesse immutato subiecto, solum ex defectu extremi, quo pacto tota prorsus turbaretur Philosophia. Reicienda ergo & eliminanda ex scholis talis conditionata virtus & connexio causæ cum effectu, potentia cum obiectis, & concedenda absoluta & essentialis & ad omnes terminos in particulari.

Sed age, quid pro se aduersarij nobis obiciant, audiamus. Primò arguunt: Vna potentia seu causa debet habere vnum obiectum, ergo sub vnā ratione formali. Respondeo, si eò quod causa sit vna, inferunt hi, obiectum debere esse vnum, miror quòd non intulerint, Intellectus est vnicus & indiuisibilis, ergo solum vnicum & indiuisibilem actum poterit habere, & solum rem indiuisibilem cognoscere. Argumentum præterea est contra ipsos: quia, licet inter omnes colores inueniant rationem communem coloris vt sic, inter colorem tamen & frigus nullam inueniunt rationem communem, & ideo color (inquiunt) pertinet ad visum, frigus ad tactum, terminantque diuersas potentias. Iam sic argumentor: Hoc non obstante, ea duo, frigus scilicet & color, noscuntur à sensu interno; ergo hic non habet vnā rationem communem pro obiecto. Fortè dicent, Ea duo conueniunt in ratione sensibilibis. Sed contra Primò, Ergo propter hanc conuenientiam poterat color & calor ab eodem sensu etiam externo cognosci. Contra Secundò, quia hoc in re nihil est aliud, quàm dicere, Illa duo conueniunt in hoc quod est posse à sensu cognosci, hoc autem quid ad propositum de ratione communi in propria entitate coloris & frigoris? In hoc enim sensu fateor tibi omnem causam habere vnā rationem communem, id est, omnes effectus ab eā producibiles conuenire in hoc, quod est posse ab eā causā produci. Benè, sed cum hoc stat quòd respiciantur ab eā causā secundum suas proprias & distinctas entitates.

Respondeo ergo, potentiam vnā non petere vnum obiectum; quid enim est commune Chimaræ & Deo? vtrumque autem ab intellectu attingitur. Quomodo autem specificatio potentiarum cum hoc cohareat, dicam Disput. III. de Animā, à num. 122.

Hinc colliges, visum ideo posse videre albedinem, non quia est color, sed quia est talis color, & nigredinem quia est talis, & sic de ceteris.

Sed hinc vrgebis & obicies: Si visus non videt albedinem quia est color, sed quia talis, scilicet albedo, ergo cum nigredo non sit albedo, non poterit videri ab oculo, quod est falsum. Sed nullum est hoc argumentum: sicut si quis diceret, Anima non componit hominem nisi quia est forma, ergo materia, quæ non est forma,

non poterit componere hominem. Mala consequentia. Ratio est, quia licet albedinem non videat oculus nisi quia albedo, potest tamen videre nigredinem, quia albedo vt albedo, & vt distincta à nigredine, est obiectum visus, non quidem adæquatū, sed partiale; vnde non valet, *Nigredo non est albedo, ergo non potest videri.*

Aduerte, communiter nos ita loqui, *albedo non precise quia albedo videtur, sed quia color*, quo volumus explicare, non solum albedinem esse obiectum visus, sed etiam alios colores, ceterum ex parte obiecti rationem formalem tactam per hunc actum esse rationem aliquam coloris abstractam, nec per somnium volumus dicere, vel si aliqui volunt, malè & falsò dicunt.

Tandem obicies: Si omnipotentia Dei respicit omnes creaturas in particulari, ergo & peccatum, quod videtur absurdum. Distinguo sequelam: respicit peccatum permittit eò modo quo ad illud concurrat, concedo sequelam, in quā non est absurdum; positiuè, & vt propriè causabile à se, nego sequelam, de quo fusiùs alibi.

SECTIO IV.

De Causā remotā.

ALIQUI fusi disputant, vtrum definitio causæ propriæ conueniat causæ remotæ, an soli proximæ. Causa remota dicitur illa, quæ est causa proxima. Hæc quæstio purè est de nomine & modo loquendi, in re enim nulla potest esse dissensio: neque enim qui eam dicunt propriè causam, ponunt nouam aliquam aut diuersam entitatem in illā, quam non ponant qui id negant: ambo enim conueniunt in hoc, scilicet effectum non pendere nec oriri immediatè à causā remotā, sed solum à proximā. vnde si proxima conferuetur, ablata remotā eodem modo producendum effectum. Verum autem hoc sufficiat, vt dicatur propriè causa, an verò & primum requiratur, quæstio est de solā voce: quare cum hi primò supponant, causam remotam absolute & simpliciter vocandam causam, eò quod ignis dicatur calefacere, etiam si solum medio calore id præstet, malè postea addunt, suppositā hac phrasi de re agendum esse, quia (vt manifestè ostendi) de re non potest esse difficultas, & propterea hæc quæstio non est in terminis ab antiquioribus disputata. Argumenta autem horum solum probant, immediatè non oriri effectum à causā remotā, quod est de re, & à nemine dubitatur: non verò probant, non esse causam, si nomine causæ & mediatis & immediatis influxus ab aduersariis significetur.

Aduerto, vulgariter loquendo multas denominationes tribui solum per tropum vel figuram aliquam. Sic paries dicitur visus ob albedinem ei inhaerentem, etiam si in re non magis videatur parietis substantia, quàm non videtur Deus. Quibus exemplis hic vtuntur aduersarij pro se, sed immeritò; paries enim nec mediatè videtur, nec enim videtur ab albedine à me visā. At in causis effectus à me productus influit in alterum, & ideo ego mediatè saltem verè influo.